

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม
วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

● ณิชฎิยา ศิริสวัสดิ์

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณี บ้านท่าแร่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ณัฐยา ทิริสวัสดิ์¹

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรและศึกษาผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวิธีการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตรการทดลองใช้หลักสูตร การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

ขั้นการนำหลักสูตร ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ การศึกษานำร่องและการทดลองใช้หลักสูตร การศึกษานำร่องเป็นการนำหลักสูตร ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนเซนต์โยเซฟท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรในสภาพจริง พบว่า ความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมาก หลังจากนั้นนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนท่าแร่วิทยา ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน ใช้ระยะเวลาทดลอง 12 วันๆละ 2 ชั่วโมง รวม 24 ชั่วโมง รวมเวลาทดสอบก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรด้วย ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า 1) หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ มีประสิทธิภาพ 87.13 /88.17 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ได้กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) คะแนนเฉลี่ยผลการเรียนรู้ด้านเจตคติ เท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (3.50) 4) ค่าเฉลี่ย ความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ ประเมินโดยนักเรียนเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (3.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ และสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

¹ ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนท่าแร่วิทยา

Abstract

This study was research and development with an objective to develop and to study the results of using the local curriculum on works of art, cultures and traditions of Ban Tharae for Prathom Suksa 6 students. The research methodology consisted of four stages: a study of fundamental data, curriculum design, experimentation, evaluation and improvement.

The experimentation of the curriculum was divided into two periods : pilot study and curriculum experiment. In the pilot study the curriculum was used with 30 Prathom Suksa 6/1 students at St. Joseph School, Tambon Tharae, Amphur Mueang, Sakon Nakhon to study the suitability of using the curriculum in a real situation. It was found that the suitability of the curriculum was at a high level. After that the curriculum was experimented with 30 samples who were in Prathom Suksa 6/2 students at Tharaewittaya School, Tambon Tharae, Amphur Mueang, Sakon Nakhon. The experiment took two hours daily for 12 days. This included a pretest before using the curriculum and a posttest after using the curriculum given to the same group of students. The of study were as follows : 1) The local curriculum on works of art, cultures and traditions of Ban Tharae had efficiency of 87.13 / 88.17, which was higher than the established of 80/80 2) The learning achievement after using the curriculum was higher than the learning achievement before using the curriculum at .01 level of significance. 3) The average score of the expected attitudinal outcome was 4.18, which was at a high level, higher than the set criteria (3.50). 4) The average suitability evaluation of the local curriculum on works of art, cultures and traditions of Ban Tharae for Prathom Suksa 6 students was 4.52, which was at the highest level, higher than the set criteria (3.50) at .01 level of significance. All these values showed that the developed curriculum is efficient according to the criteria in curricular efficiency evaluation and can be used in managing learning efficiently.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 27 (วรรค 1) กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษา ต่อ มาตรา 27 (วรรค 2) กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในวาระหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการ

เรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ ความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 15 – 17)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเป้าหมายสำคัญของการเรียน คือ ต้องเป็นไปเพื่อสร้างจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองดีของสังคม เป็นประชากรที่มีการศึกษา เข้าใจปัญหาของสังคม เชื่อมโยงเข้ากับการดำเนินชีวิตของผู้เรียนและผู้อื่น ส่งเสริมความเข้าใจ ปฏิสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อกัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมและให้เครื่องมือแก่ผู้เรียนในการทำความเข้าใจอดีตเพื่อเป็นสาระในการเผชิญและตัดสินใจต่าง ๆ ในปัจจุบัน โดยตระหนักถึงผลที่จะเกิดขึ้นและวางแผนสู่ออนาคต โดยเนื้อหาสาระละเอียดย่อย สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและกาลสมัย แต่ให้เนื้อหากระบวนการต่าง ๆ นำผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางที่วางไว้ สอดคล้องกับแนวความคิดของ โจททิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 109) ที่กล่าวไว้ว่า หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่เป็นหลักการทั่ว ๆ ไป ไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้ทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น หมู่บ้านท่าแร่เป็นหมู่บ้านที่ก่อตั้งขึ้นโดยมิชชันนารีชาวฝรั่งเศส ทำให้การนับถือศาสนา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปกรรม วัฒนธรรมต่าง ๆ มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ 1) วันจุดเทียน 2) ประเพณีเกี่ยวกับการตาย 3) การทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ 4) วันคริสต์มาส 5) บุญกองข้าว 6) การรับศีลแต่งงาน 7) การบวชเป็นพระสงฆ์ 8) การแห่เทียนป่าสกา 9) ดึกโบราณทรงยุโรป และ 10) บ้านไม้โบราณ เนื้อหาดังกล่าวยังไม่มีผู้ใดศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้รับการเผยแพร่ในโรงเรียน ประถมศึกษามาก่อน ผู้วิจัยได้วางแผนดำเนินการรวบรวม เรียบเรียงเนื้อหาเกี่ยวกับ ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ จากแหล่งความรู้ เอกสารหลักฐานขั้นต้น (Primary Sources) และปรับรายละเอียดเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะ วัย ความสนใจของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ช่วงอายุ 9 – 11 ปี) เหตุผลที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้าน ท่าแร่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้จักวิเคราะห์เหตุการณ์ เรื่องราวที่ตนสนใจ เห็นคุณค่าของการต่อสู้ และเพียรพยายามในเรื่องต่าง ๆ ของบรรพบุรุษของตนในอดีต ทำให้มีความภาคภูมิใจ รัก ห่วงแหนในท้องถิ่นของตน

2. จากรายงานผลการศึกษาเบื้องต้นเพื่อการศึกษาศักยภาพ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมท้องถิ่น มรดกล้ำค่าที่บ้านท่าแร่ หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร (สุรัตน์ วรจรัสรัตน์. 2539 : 28) พบว่า อิทธิพลของศาสนาคริสต์ทำให้ชุมชนบ้านท่าแร่มีสถาปัตยกรรม อาคาร โบสถ์ สำนักสงฆ์ โรงเรียน บ้านเณร สำนักชี เป็นรูปทรงแบบตะวันตก แม้อาคารเหล่านั้นส่วนใหญ่จะถูกรื้อถอนไปหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ยังมีเรือนที่พังกอ้ายหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่มีความค่างานสถาปัตยกรรม สมควรได้รับการอนุรักษ์ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน แต่หน่วยงานและสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นยังไม่ได้เห็นความสำคัญและไม่มีแนวทางในการอนุรักษ์พัฒนาอาคารที่อยู่อาศัยดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งศึกษา สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นควรร่วมมือกับผู้รู้ในชุมชน จัดพิมพ์ เผยแพร่ อบรมมัลลเทศก์ท้องถิ่น ให้มีความรู้ และเห็นคุณค่าของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่หมู่บ้านท่าแร่ สำหรับด้านเนื้อหา ประเพณีและวัฒนธรรมบ้านท่าแร่ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาศึกษาหรือวิจัย

3. เนื้อหาสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ จำนวน 10 เรื่อง เป็นส่วนหนึ่งในเนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.2 และมาตรฐาน 4.3 เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ตรงตามความต้องการของนักเรียนและของท้องถิ่น นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงเนื้อหาประวัติศาสตร์เข้ากับสถานการณ์การดำเนินชีวิต และสร้างเสริมเจตคติการปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีความสุขร่วมกัน (สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. 2544 : 7)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของท้องถิ่น และต้องการอนุรักษ์ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่เพื่อปลูกฝังความรัก ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนให้กับนักเรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนต่อไป ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ คือ 80/80
3. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้จากการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้น

สมมติฐานการวิจัย

1. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักสูตรท้องถิ่นของนักเรียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น
3. ผลการเรียนรู้ด้านเจตคติของนักเรียนต่อ ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ตามหลักสูตรท้องถิ่น สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ระดับมาก)
4. ผลการประเมินความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยนักเรียน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ระดับมาก)

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการวิจัยและพัฒนา ได้แนวคิดมาจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) ทาบ (Taba) เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์, เลวิส (Saylor Alexander & Lewis) และสังัด อุทรานันท์ เนื้อหาสาระเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องศิลปกรรม วัฒนธรรมประเพณีบ้านท่าแร่จำนวน 10 เรื่อง ประชากรที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนท่าแร่วิทยา ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2549 จำนวนนักเรียน 92 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนท่าแร่วิทยา ปีการศึกษา 2549 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 30 คนที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2549 ถึงวันที่ 19 มกราคม 2550 สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 24 ชั่วโมง (รวมการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง) ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของหลักสูตร เจตคติต่อศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ของนักเรียน และความเหมาะสมของหลักสูตร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาค้นคว้าและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

1.1 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เริ่มจากการศึกษาพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มาตรฐานการเรียนรู้ เอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงตำราวิจัยและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 – 6)

1.2 การศึกษาความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ของผู้บริหาร ครู โรงเรียนท่าแร่วิทยา นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้นำ

ศาสนา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวนรวม 40 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรจำนวน 5 คน

1.3 การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ จากสถานการณ์จริงในเรื่องวัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่เก็บข้อมูล จากวิทยากรที่เป็นผู้รู้และผู้ชำนาญการด้านศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ จำนวน 3 คน และจาก แหล่งเรียนรู้ด้านศิลปกรรมบ้านท่าแร่จำนวน 3 แห่ง

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร

2.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างโครงสร้างหลักสูตร ใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารและครู โรงเรียนท่าแร่วิทยา จำนวน 30 คน

2.2 การสร้างโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วยสภาพปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนตามหลักสูตร สื่อประกอบการเรียนรู้ การประเมินผลหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้เมื่อได้โครงสร้างหลักสูตรแล้ว ได้ประชุมคณะกรรมการ 12 คนเพื่อพิจารณาโครงสร้างหลักสูตร

2.3 การตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

2.4 ปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

เป็นการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ส่วน คือ 1) การศึกษานำร่อง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนเซนต์โยเซฟท่าแร่ จำนวน 30 คน และ 2) การนำหลักสูตรไป ทดลองใช้เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียน ท่าแร่วิทยา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.1 หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.3 แบบวัดผลการเรียนรู้ด้านเจตคติต่อศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่

3.4 แบบประเมินความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

3.5 แผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 10 แผน

การดำเนินการทดลอง เริ่มจากการทดสอบก่อนการทดลองด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และหลังเสร็จสิ้นการทดลองใช้หลักสูตรทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับกลุ่มเดิมอีกครั้งด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อน การทดลอง ทำแบบวัดผลการเรียนรู้ด้านเจตคติต่อศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ และตอบแบบ ประเมินความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล หาประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่น ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยการทดสอบที (t-test) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านเจตคติต่อศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประเมินความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่โดยการทดสอบที (t-test)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร

การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร พิจารณาจากผลการเรียนรู้ท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผน และจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ พิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างซึ่งสูงกว่าก่อนการทดลอง พิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลการเรียนรู้ด้านเจตคติต่อศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร พิจารณาจาก เกณฑ์ในการพิจารณาประสิทธิภาพของหลักสูตร ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินโครงร่างหลักสูตร และข้อคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้หลักสูตร

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ มีประสิทธิภาพ 87.13 / 88.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ได้กำหนดไว้
2. นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ผลการเรียนรู้ด้านเจตคติต่อศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ หลังการทดลองใช้หลักสูตรของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (3.50)
4. การประเมินความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของนักเรียนเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (3.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ มีประสิทธิภาพ 87.13 / 88.17 แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรได้รับการประเมินและปรับปรุงแก้ไขมา

อย่างต่อเนื่องตามลำดับ จนเป็นหลักสูตรที่สมบูรณ์ มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกประการ ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอนตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ได้บูรณาการตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของ ไทเลอร์, ทาบา, เซเลอร์, อเล็กซานเดอร์, และเลวิส ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ การศึกษาค้นคว้าและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสาลินี อุดมผล (2542) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องการเจียรไนนิล ศรีวรรณ จันทร์หงษ์ (2542) ที่พัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องงานจักสาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : ศึกษากรณีโรงเรียนวัดยกระบัตร์ (ชุบราญ์บุรีนุสรณ์) จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสามารถใช้กระบวนการดังกล่าวในการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ ของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการต่างๆ คือ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการเรียน กระบวนการกลุ่ม และผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักนิเทศ และพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2544 : 28) ที่กล่าวว่า หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นต้องให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด (Participation) ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันได้เรียนรู้จากกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ระหว่างกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Interaction) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน/ข้อความรู้ที่สรุปได้ (Process/Product) และให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Application) และสอดคล้องกับ เกษมสันต์ มีจันทร์ (2541 : 120) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่า “ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้คตินั้น ครูจะต้องใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย” ผลการทดลองใช้หลักสูตรสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี กุดจอมศรี (2546 : 57) อลงกรณ์ กุสุจรีกุล (2543 : บทคัดย่อ) ดาวเรือง เชนไชยวัฒน์ (2546 : 88) ศักดิ์ชาย บุญทองดี (2548 : 63) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยผลการวิจัยพบว่า เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองใช้หลักสูตร ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

3. ผลการเปรียบเทียบเจตคติที่มีต่อศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ของนักเรียนซึ่งเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเรียนรู้ด้านเจตคติเท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (3.50) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูที่หลากหลาย การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน การศึกษาสถานที่จริง สถานการณ์จริง การจัดหาตัวอย่างที่ดี การจัดกิจกรรมโดยอาศัยประสบการณ์ตรง ช่วยพัฒนาเจตคติของผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ McGuire (1968 อ้างถึงใน สมศรี ทองนุช. 2549 : 271-272) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ

สำหรับครูที่ต้องการเสริมสร้างและพัฒนาเจตคติของนักเรียนว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงโดยละเอียด การจัดหาตัวอย่างที่ดีให้เลียนแบบ การใช้เหตุการณ์ประจำวันสอดแทรกเจตคติ การจัดสภาพแวดล้อมที่น่าสนใจ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน การนำเสนอเรื่องชักจูงให้เปลี่ยนเจตคติ ก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ สอดคล้องกับ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2544 : 253) ที่กล่าวว่า วิธีสอนโดยการไปทัศนศึกษาช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องที่เรียน ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง ได้ใช้แหล่งชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ทำให้เกิดความเข้าใจ และเกิดเจตคติที่ดีทั้งต่อสถานที่แห่งนั้นและต่อการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาลินี อุดมผล (2542 : บทคัดย่อ) ฉวีวรรณแผ้วตะคุ (2541 : ๗) สักดิ์ชาย บุญทองดี (2548 : 63) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนมีเจตคติต่อเรื่องที่เรียนดีขึ้น

4. ผลการประเมินความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณี บ้านท่าแร่ ของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.64$) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (3.50) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สามารถนำความรู้จากการเรียนและการร่วมกิจกรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง ($\bar{X} = 4.76$, $SD = 0.50$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่ เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของนักเรียน เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 89) กล่าวว่า สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเป็นสิ่งที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ จึงง่ายต่อการเข้าใจและเอื้อต่อการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 16) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีควรเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เพราะเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถรับได้รวดเร็วกว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงไปคือ ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.61$) แสดงว่า นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข จากการได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้จริง สถานที่จริง ได้แสดงออก ได้ทำงานเป็นกลุ่มละ ความสามารถ ทำให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในห้อง รวมทั้งได้นำเสนอผลงานของตนเอง ได้ใช้กระบวนการคิดที่มีความเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของนักเรียน สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการเขาวัวปัญญาของ พือาเจต์ (Piaget) (อ้างถึงใน สมศรี ทองนุช, 2549 : 29) ที่ระบุว่า เด็กวัยนี้ (7 - 12 ปี) สามารถคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ได้ รับรู้สิ่งแวดล้อมตามสภาพที่เป็นจริง รู้จักการอนุรักษ์ ในด้านภาษาเด็กสามารถใช้สัญลักษณ์ เข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล สนใจและรู้จักคิด สร้างความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้ การได้ศึกษาจากสถานที่จริง สถานการณ์จริงทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ตรง สอดคล้องกับ สำลี รักสุทธี (2544 : 34) ที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ต้องเน้นและเปิดโอกาสให้นักเรียนออกไปเรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ได้สัมผัสและต้องกระทำจริง และมุ่งการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นสำคัญด้วย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของระยะเวลาการเรียนแต่ละเรื่อง ($\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.73$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การได้เรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวทำให้เกิดความสนุกสนาน การได้ศึกษานอกสถานที่ ได้ศึกษาจากสถานที่จริง กิจกรรมจริงทำให้เวลาที่กำหนดให้หมดไปอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นเป็นสาระเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อเป็นทางเลือกในการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นของนักเรียน

2. ควรให้มีการเผยแพร่หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีบ้านท่าแร่โดยการจัดฝึกอบรมครู/อาจารย์ที่มีความสนใจจะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนี้สามารถปรับใช้ได้ผลกับนักเรียนทุกระดับชั้นตั้งแต่ประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาแต่ควรได้รับการปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับชั้น

2. ก่อนนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ควรศึกษารายละเอียดต่างๆ ของหลักสูตรให้เข้าใจ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและในระดับชั้นอื่น ๆ

2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสื่อการเรียนรู้ประกอบหลักสูตรท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติม การ์ตูนแอนิเมชันประกอบเรื่อง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เกษมสันต์ มีจันทร์. (2541). การสร้างมวผลการสอนรายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเราสำหรับชั้น

มัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (อัคราณา).

_____. (ม.ป.ป.). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
อลีนเพลส.

ฉวีวรรณ แผ้วตะคุ. (2541). การพัฒนาหลักสูตรงานที่เตรียมไปสู่อาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

ในหลักสูตรกลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร. (อัคราณา).

ดาวเรือง เจนไชยวัฒน์. (2546). การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ

วัฒนธรรม เรื่อง บุคคลสำคัญในเขตพัฒนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน
วัดธาตุทอง สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัคราณา).

- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สมศรี ทองนุช. (2549). การประยุกต์จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้. สกลนคร : คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (ถ่ายเอกสาร).
- สาลินี อุดมผล. (2542). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่อง การเจียรไนนิล.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร. (อัดสำเนา).
- สุภาวดี กุดจอมศรี. (2546). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดอาชีพเสริมในท้องถิ่น
กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (อัดสำเนา).
- สุรัตน์ วรารัตน์. (2539). มรดกล้ำค่าที่บ้านท่าแร่. สกลนคร: สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2544). เอกสาร
การนิเทศ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และศิลปกรรม. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำลี รักสุทธี. (2544). เทคนิควิธีการเขียนหลักสูตร. กรุงเทพฯ : เรื่องแสงการพิมพ์.
- ศักดิ์ชาย บุญทองดี. (2548). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการจำ และความ
พึงพอใจต่อการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3
จากการใช้การ์ตูนเคลื่อนไหว 2 รูปแบบ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัดสำเนา).
- ศรีวรรณ จันทร์หงส์. (2542). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่อง งานจักสาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : ศึกษากรณีโรงเรียนวัดยกระบัตร์ (ชุมชนภูริ์นุสรณ์)
จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร. (อัดสำเนา).
- อลงกรณ์ กู้สุจริตกุล. (2543). การพัฒนาหนังสือการ์ตูนเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองชุด “การทำมาหากิน”
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัดสำเนา).
- Saylor, J. Galen, Alexander, William M. & Lewis, Arthur J. (1981). **Curriculum Planning
for The Better Teaching and Learning.** 4th ed. New York : Holt Rinehart and Winston.
- Taba, Hilda. (1962). **Curriculum Development: Theory and Practice.** New York : Harcourt,
Brace and World Inc.
- Tyler, Ralph W. (1949). **Basic Principles of Curriculum and Instruction.** Chicago : University
of Chicago Press.